

Motion till riksdagen 2008/09:So531

av **Agneta Berliner (fp)**

Vanvård i den sociala barnvården

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att staten bör ge sin oförbehållsamma ursäkt till de medmänniskor som samhällsvårdades under uppväxten och då drabbats av samhällets bristande tillsyn.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att staten skyndsamt bör ta fram ett förslag till kompensationsmodell för de drabbade.

Motivering

Socialstyrelsen fick i december 2005 i uppdrag att bedöma omfattningen av vanvård vid institutioner inom den sociala barnvården under åren 1950–1980. I Socialstyrelsens rapport som redovisades i mars 2006 framkom att det förekommit övergrepp och kränkningar vid institutioner inom den sociala barnvården. Däremot var det inte möjligt att bedöma omfattningen av vanvården.

I juni 2006 beslutade den förra regeringen att tillsätta en utredning om vanvård i den sociala barnvården (S 2006:05). Utredningen ska granska allvarliga övergrepp och vanvård vid institutioner och familjehem/fosterhem inom den sociala barnvården. Uppdraget omfattar kvinnor och män som utsatts för vanvård och övergrepp som, även vid den tid när de skedde, skulle ansetts som brottsliga. Övergrepp och vanvård som inträffat så nyligen att åtal kan väckas omfattas inte av uppdraget.

Utredningsuppdraget handlar även om att bjuda in till intervjuer och i anslutning till dessa erbjuda psykologiskt stöd och att ha beredskap för att ta emot samtal från drabbade per telefon. Personer som har arbetat vid institutioner bjuds också in för att berätta om vanvård. Utredningen ska dokumentera vad som framkommer vid intervjuerna och från eventuellt arkivmaterial. De

Fel! Okänt namn på

erfarenheter som framkommer ska rapporteras på ett sådant sätt att de kan bidra till att liknande förhållanden inom den sociala barnvården kan undvikas i framtiden. I uppdraget ingår inte att överväga eventuella ansvarsfrågor i det enskilda fallet eller ekonomisk kompensation till drabbade.

Utredningen lämnade i augusti 2007 en delrapport där man angav att det samlade intrycket från de första sextio intervjuerna är att flertalet intervjuade från både institutioner och fosterhem bär med sig svåra trauman och smärtsamma minnen från fysisk och psykisk misshandel, sexuella övergrepp, försummelse och vanvård. I rapporten skrivs:

”Vi känner oss förtvivlade och vanmäktiga, ibland rasande, inför vad vi fått ta del av, över hur barn har varit utsatta för så mycket godtycke, nonchalance, ointresse, slarv, inkompetens, och låt-gå. (...) Vi har mött människor som genom samhällets försorg och underlåtenhet hamnat i livslånga utanförskap när det gäller utbildning, arbetsmarknad, sociala och medicinska handikapp, drogberoende och kriminalitet. I våra reflektioner gör vi inte anspråk på vetenskaplig evidens när det gäller samband, orsak och verkan. Men har man som litet barn placerats i fosterhem där fosterföräldrar utan insyn kunnat misshandla, våldta och förnedra det barn de haft samhällets uppdrag att vårda framstår ett liv i psykologisk social och ekonomisk misär som en högst rimlig konsekvens. (...) Många av de människor vi har mött har visat en imponerande förmåga till överlevnad, mot alla odds. Vi har mött människor som trots usla förutsättningar för ett självständigt och värdigt liv, ändå haft kraften att uppfostra egna barn, på egen hand utbilda sig vidare, upprätthålla relationer, sysselsättning och arbete utan att tappa fotfästet.”

Utredningstiden förlängdes i december 2007 för att alla som anmält intresse av att berätta sin historia ska få möjlighet att intervjuas. Utredaren ska redovisa uppdraget senast den 30 december 2009.

Utredaren betonar att delrapporten ska ses som en arbetsrapport och inte som en resultatredovisning. Trots detta och trots att utredningen inte är slutförd menar jag att Socialstyrelsens rapport och utredningens delrapport visar att samhället grovt brustit i rollen som föräldrarnas ställföreträdare för de omhändertagna barnen – att barnen blivit offer för samhällets brist på tillsyn. I utredningsuppdraget ingår alltså inte att överväga eventuella ansvarsfrågor i det enskilda fallet eller ekonomisk kompensation till drabbade. Jag anser därför, trots att utredningen inte är slutredovisad, att det finns fog att föreslå upprättelse för de människor som farit illa i samband med samhällsvård med en bristande tillsyn. Och jag förordar därför att staten, genom någon av dess främsta företrädare, ger de medmänniskor som drabbats av samhällets bristande tillsyn i den sociala barnvården sin oförbehållsamma ursäkt. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Mänskligt lidande kan aldrig värderas i pengar. Men ansvaret för den bristande tillsynen är samhällets, och jag förordar att staten skyndsamt, i dialog med de drabbade, tar fram ett förslag till kompensationsmodell. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 7 oktober 2008

Agneta Berliner (fp)